

Dimensiunea informațională a cărții

Lect. univ drd. *Cristina POPESCU*

„... Ziceți că n-am prieteni? Am prieteni și societatea lor mi-e foarte plăcută, prieteni din toate țările și din toate timpurile. Ei întotdeauna sunt lângă mine: când îi chem, vin; când îi întreb, îmi răspund...
Unii mă învață să trăiesc bine; alții să mor bine.
Ceilalți, prin veselia lor, îmi risipesc grijile și necazurile.
Unii îmi oțlesc inima în suferințe; alții mă învață să disprețuiesc poftele inimii
Unii mă poartă de mână pe drumul cunoștințelor; alții mă îndreaptă pe cărarea virtuților...Știți voi cine - mi sunt acești buni și nedespărțiți și atât de puțin pretențioși prieteni? Cărțile!”
Francesco Petrarca

Uneori timid, alteori cu îngrijorare sau cu sabia lui Damocles suspendată deasupra reflecțiilor noastre academice ne punem o întrebare cu posibilități limitate de răspuns.

Există o nevoie implicită de informare?

Categoric da, indiferent de forma de comunicare a acesteia.

Dar, care ar fi tipurile de informații solicitate, care sunt sursele de informare la care se apelează în mod uzual, care este feed-back-ul generat de tipurile de informare...?

Neîndoielnic, nivelul de pregătire generează anumite cerințe de informare, hobby-urile pot ocupa și ele un rol esențial în privința cerințelor de informare, dar situația reală imediată ne sugerează că, în mod evident, cele mai frecvent accesate surse de informare sunt cele puse la dispoziție pe Internet sau, și mai simplu, prin mijloacele de comunicare în masă.

Trebuie să nu pierdem însă din vedere că atât Internetul cât și televiziunea sau presa scrisă nu pot suplini necesarul de informație, dacă unii dintre cetățeni au dorința unei formări reale în mod continuu, cel puțin din punct de vedere cultural și spiritual, dacă nu și din punct de vedere profesional.

În mod evident putem urma modelul deseori propagat, chiar și involuntar, “al cetățeanului american”, care, cu o gălețușă de înghețată sau un castron de floricele înaintea sa privește la televizor, ca o modalitate constantă de petrecere a timpului liber, având drept alternativă câte un picnic, și apelând doar accidental la serviciile oferite de biblioteci, deschise, de altfel, și pe timpul nopții, într-o societate democratică precum cea nord

americană. După cum carismatic povestea, la un moment dat, domnul Neagu Djuvara, sunt unele filme americane ce promovează imaginea unor “afaceriști de succes” fără a ilustra câtuși de puțin ideea că aceștia ar fi deschis vreodată o carte, sau cel puțin o aluzie discretă că ar exista și o bibliotecă în spațiul ultramodern amenajat al locuințelor lor. Privind aceleași filme, putem constata, însă, nu numai că sunt oameni cu vicii, cu pasiuni, cu trăiri interioare sau manifestări care emoționează ci, chiar mai mult, oameni care “au reușit” în viață.

În societatea românească se vorbește frecvent de «milionarii de carton». Indubitabil există afaceriști ce beneficiază de câștiguri fabuloase obținute pe diverse căi, unele nu prea ortodoxe sau drept urmare a norocului ce-i însoțește până la un anumit moment. Dar, fără fundamentul unor studii de piață, fără ancorarea firească în realitățile vieții printr-o experiență practică ce este coroborată cu idei teoretice însușite și adaptate fiecărei situații în parte, nu există sorți de izbândă pe termen lung, sau, în mod optimist, șansele sunt îndoielnice.

Evident, nu putem contesta faptul că, indiferent de domeniul de activitate, atunci când luăm o inițiativă sau mai multe... există o anumită doză de risc. Acțiunea noastră se poate solda cu un eșec, pe care îl putem însă para sau căruia putem să-i atenuăm efectele dezastruoase dacă suntem, în mod permanent și corect “informați”.

Având în vedere, însă, faptul că etapa de formare a personalității fiecăruia, a gustului de frumos, util și, nu în ultimul rând, de cultură și comunicare interumană este perioada de copilărie, cea care marchează dezvoltarea tuturor, ne putem pune în mod firesc întrebări cu privire la viitorul bibliotecii pentru copii.

Va putea fi ea oare o bibliotecă fără cărți, aflată sub dominația, aparent de netăgăduit, a noilor tehnologii?

Viitorul rămâne s-o hotărască!

Prezentul ne dovedește, însă, că biblioteca pentru copii trebuie să fie un loc în care copiii vin nu numai pentru lectură, dar și pentru a se juca sau pentru alte diverse activități. Aceasta trebuie, deci, să ofere utilizatorilor săi posibilitatea ca ei să își petreacă timpul în mod plăcut și util.

Primul contact cu o bibliotecă are o importanță deosebită, întrucât contribuie la fixarea unei anumite imagini în spiritul tânărului beneficiar. În primul rând, o primire proastă are efecte dezastruoase și de lungă durată. Pentru o bună primire a cititorului, în general, și a copilului, viitor cititor, în special, nu există reguli, ci exigențe umane.

Bibliotecarul trebuie să dovedească tact, să cunoască psihologia acestuia, să fie discret, să aibă disponibilitatea și calmul de a-l asculta. Ideal

ar fi chiar să existe un spațiu dedicat primirii și orientării cititorilor, unde să se afle în permanență un bibliotecar.

Serviciile culturale în general, serviciile de informare și lectură, mai ales, prin finalitățile lor educative, satisfac nevoi și aspirații ale indivizilor și grupurilor sociale în perspectiva devenirii umane.

Se spune că "a citi" este o artă. Această artă, însă, se poate dobândi și perfecționa. Copiii "citesc" chiar înainte de a cunoaște literele. Ei răsfoiesc cartea de la 1-2 ani, mimează cititul atunci când de fapt imită activitatea adulților, interpretează imaginile după bunul lor plac, dând frâu liber propriei fantezii. La această vârstă cartea este doar o jucărie, iar cititul este un joc.

Legătura dintre joc și învățare este de mult recunoscută, subliniată de psihologi și pedagogi, motivată teoretic, valorificată practic. A învăța jucându-te, deci fără efort aparent, dar cu atât mai temeinic, acesta a fost și a rămas un adevărat ideal al copiilor și educatorilor deopotrivă.

Între timp, a apărut și s-a răspândit calculatorul, ce are numeroase disponibilități, depinzând de cunoștințele utilizatorului, ingeniozitatea și dorințele acestuia, sprijin pentru învățare și suport pentru jocuri, în ambele direcții aducând elemente de profundă noutate.

Formarea deprinderii de lectură este motivată de rolul pe care aceasta îl are în formarea personalității copilului și adolescentului, în principal, și al spiritului uman de-a lungul întregii vieți.

Bibliotecarul care se ocupă de îndrumarea lecturii copiilor trebuie să fie preocupat de însușirea corectă a stereotipului dinamic al procesului lecturii. El trebuie să știe, de exemplu, că nici o activitate, deci nici cea de lectură, nu se poate desfășura cu randament optim dacă nu se apelează la funcțiile gândirii și ale imaginației, la procesele afective, motivaționale și volitive.

Una din dificultățile întâmpinate de micii cititori este înțelegerea conținutului lecturii, a ideilor și valorilor pe care autorii le exprimă prin personajele și simbolurile create.

Majoritatea bibliotecarilor de la secțiile pentru copii ale bibliotecilor publice – mai mult decât bibliotecarii școlari – organizează cercuri de lectură și diverse alte tipuri de activități în care pot valorifica acele cunoștințe de psihologie pe care le posedă și pot individualiza procesul formativ.

Din acest punct de vedere, activitatea bibliotecarului și cea a educatorului sunt complementare. Bibliotecile pentru copii sunt o a doua școală în formarea personalității predispușe să-și însușească valorile literaturii, artei, științei.

Este cunoscut faptul că cititorii, cei mici mai ales, au tendința de a se proiecta în lumea simbolică a cărților și de a se identifica cu personajele compatibile cu aspirațiile și înclinațiile lor. Este o certitudine științifică pusă în valoare de numeroase studii psiho-sociale, pe care un îndrumător exigent al lecturii nu o poate ignora.

Cartea electronică., ce reprezintă, uneori, doar textul unei cărți tipărite, transpus și distribuit în format electronic, poate fi alteori îmbogățită., conținutul ei căpătând noi valențe și funcții, datorită avantajelor pe care le conferă tehnologia. O carte electronică poate conține filme, animație, sunet. Ea ne poate conecta la o multitudine de alte surse de informație, făcând din actul lecturii o explorare, un experiment (atât de tentant în asemănarea sa cu mirajul de netăgăduit al televiziunii), nu numai în ce privește forma ei ci și în privința funcțiilor pe care le poate avea în stimularea imaginației neobosite a copiilor.

Spre deosebire de biblioteca publică pentru copii, biblioteca școlară constituie un spațiu de informare - documentare și învățare aparte în cadrul instituției școlii, răspunzând trebuințelor intelectual - spirituale ale elevilor și cadrelor didactice.

Școala, atunci când își îndrumă elevii spre bibliotecă cu bibliografii mai mult sau mai puțin consistente, rămâne totuși, inconștient, acaparatoare. Căci deseori este vorba de trimeri la un anumit domeniu, care îngustează involuntar individualitatea celor care, lăsându-se purtați de vârtejul obligativității, tind spre o plafonare spirituală.

Însă ultimele noutăți ale literaturii pentru copii, literaturii universale și psihopedagogice ajung la sufletul celor doritori prin sollicitudinea cu care bibliotecarul achiziționează în școală aceste noutăți, făcându-le atractive spre a stimula receptivitatea, prin expoziții de carte, prezentări de carte, întâlniri cu scriitorii. Drumul câștigării elevilor este greu, pentru că, adeseori, cartea vine în concurență cu influența puternică a tehnicilor moderne audio - video din familie.

"Este semnul slăbiciunii noastre de a nu ști să ne alegem lecturile, precum de a nu ști să ne alegem prietenii", spunea Louis Lavelle (1822 - 1892) iar Johann Gottfried Herder (1744 - 1803) sublinia, dintr-o perspectivă pedagogică, faptul că: "Nimic nu poate educa sau strica atât de mult ca o lectură greșit aleasă. O carte a educat sau a stricat adesea pe câte un om pentru o epocă întreagă a vieții sale. "

Pregătirea psihologică și pedagogică a bibliotecarului, pe lângă cea strict profesională, poate înlesni celor care frecventează bibliotecile, mai ales celor pe care- i numim "în formare", o lectură ordonată.

Mulți tineri susțin că au avut o lectură dezordonată, nu numai din cauza nestatometricii în tendințe, specifică pentru o anumită vârstă, ci și din

pricina lipsei de orientare. O lectură haotică este evitată și de autodidacți, dar maturitatea, în mod deosebit cea a gândirii, te poate orienta spre sistematizare. Ar fi bine să existe bibliotecari, fini psihologi, care, lucrând în relație cu publicul, să poată sugera cititorilor cărți potrivite pentru aceștia.

Biblioteca, în general, trebuie să satisfacă cerințele de consum cultural - general pentru cele mai diverse domenii ale cunoașterii și culturii, dar să răspundă și necesităților de specializare și, de aceea, se profilează spații particularizate în cadrul bibliotecii cum ar fi:

- colțul informaticianului - cuprinde publicații despre informatică;
- colțul economistului și juristului - cu acele colecții normative și acte legislative.

Biblioteca pentru copii nu înseamnă numai fondul de carte ce ar rămâne neînsuflețit și rece dacă nu i s-ar insufla viață și nu ar fi pus în circulație de către bibliotecar, care nu este un simplu administrator al fondului material ci este și un promotor al valorilor spirituale, un inițiator de relații culturale.

Lista dificultăților cu care se confruntă biblioteca școlară este amplă. Ajutoarele sociale și culturale sunt firave, dar instituția bibliotecii școlare trebuie să-și regăsească adevăratul statut social - cultural - profesional, în primul rând prin calitatea serviciilor pe care le oferă cititorilor săi.

Șansa reformei spirituale a românilor o va constitui atât procesul de învățământ cât și fondul de cultură materializat în cartea pusă la dispoziția celor care se formează, preferabil în și cu respect pentru adevăratele valori.

Biblioteca școlară ca și cea publică pentru copii trebuie să transforme cultura în acte de civilizație prin formarea de personalități. O dată deprinderea de lectură dobândită, cititorii cei mai tineri vor căuta acele cărți și acei autori care le satisfac trebuința de a ști, de a învăța, de a iubi frumosul, de a se raporta la cei din jur conform normelor morale socialmente dezirabile.

Așadar, după cum spunea Emanoil Bucuța (1887-1946): *"Rolul bibliotecii este socotit de unii atât de hotărâtor, încât nu se sfiesc să spună că școala ar face destul și ar putea să-și privească împlinită menirea, dacă ar pune în fiecare din școlarii ei numai dragostea de carte, adică dacă ar crea încă un cititor pentru bibliotecă. Aceasta ar însemna aproape o înălțare a bibliotecii pentru școală. Lucrul se înțelege dacă ne gândim la vorba veche și înțeleaptă, că nu învățăm pentru școală ci pentru viață, iar când intrăm în viață., în anii bărbăției, școala a rămas cu mult îndărăt, în fața noastră se găsește, ca să-i fie locul și să ne dea o îndrumare bibliotecă".*